

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEK

B. S. UTEVSKI

KURITEOST OSAVÕTT

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Kohtuorganid on viimasel ajal täienenud uute kohtutegelastega, kel puudub veel vajalik vilumus kohtutöös.

Need seltsimehed vajavad igapäevast praktilist abi.

„Rahvakohtuniku ja Rahvakaasistuja Biblioteegil“ on ülesandeks täita lünka populaar-juriidilises kirjanduses. Biblioteek koosneb annetest, mis käsitlevad üksikuid küsimusi kriminaal-, tsiviil-, kohtu- ja teistest õiguse harudest.

2/24560

A-11726 IV

NSVL KOHTU RAHVAKOMISSARIAADI ÜLELIIDU-
LINE JURIIDILISTE TEADUSTE INSTITUUT

RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEK

B. S. UTEVSKI

KURITEOST OSAVÕTT

TOIMETANUD I. T. GOLJAKOV

RK „TEADUSLIK KIRJANDUS“
TARTU 1941

Tõlgitud teose järgi: Б. С. Утевский, Соучастие в преступлении. Юридическое издательство НКЮ СССР. Москва, 1939.

2

Tartu Riikliku Üliõõli
Raamatukogu

24560

Vastutav toimetaja R. Räägo. Tehniline toimetaja J. Ots. Korrektor H. Veskimäe. Ladumisele antud 20. III 1941. MB 1347. Trükkimisele antud 28. III 1941. Laotihedus trpg. 28395. Trükipoognaid 1⁵/₈. Autoripoognaid 0,96. Paberiformaat 73 × 103. ¹/₃₂. Trükiarv 3100. Trükitud nats. „Noor-Eesti“ trükikojas, 1941, Tartu, Kastani 38. Tellim. nr. 89.

Hind 1 rbl.

Б. С. Утевский: Соучастие в преступлении. На эстонском языке. Эгосиздат «Научная Литература», Тарту.

I peatükk.

KURITEOST OSAVÖTU ÜLDMÕISTE.

Kõikide liiduvabariikide kriminaalkoodeksite üldosades kõneldakse kuriteost osavõtust. Terve rea üldtähtsate poliitiliste ja juriidiliste kaalutluste tõttu tõstavad kriminaalkoodeksid osavõtu küsimuse eriti esile.

Osavõtu puhul ühinevad kaks või rohkem isikut, organiseeruvad ühe või mitme kuriteo toimepanemiseks (näiteks jõugu organiseerimine kallaletungide toimepanemiseks röövimise sihiga).

Mitme isiku ühinemine kuriteolise sihiga suurendab tunduvalt nende isikute ohtlikkust.

Paljudel juhtudel ei oleks üks või teine kurjategija, kui ta tegutseks üksinda, suuteline toimepanema kuritegu (näiteks kuriteoriistade puudumise, jõu nõrkuse, otsustamatuse jne. tõttu). Kuid ühinenud teiste isikutega, võib kurjategija võtta osa ühisest kuriteost (näiteks anda nõu, varustada täideviijat kuriteoriistadega jne.).

Üksik isik, kes iseendast on ühiskondlikult ohtlik, muutub palju ohtlikumaks, kui ta kuriteolise sihiga ühineb teiste isikutega.

Viimaks on kuritegusid, mida võib toime panna ainult kahe või rohkema isiku ühinemise teel (näiteks kuriteoline koondis, jõuk, vandenõu jm.).

Pärast Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni võitu, sotsialistliku ülesehitustöö edu kasvades, kasustasid vaenlike klasside jäänused võitluses sotsialistliku riigi vastu sageli ühinemist kuriteolistesse koondistesse. Viimased trotskistlike-buhharinlike reeturite ja fašistlike salaluurete agentide protsessid näitasid, et rahvavaenlased kasustavad vandenõusid, kontrrevolutsiooniliste koondiste loomist, et kahjustada ja teha pahandust sotsialistlikule riigile ning teda reeta välismaa interventidele.

Ühinemise võtavad tarvitusele oma jõu kõvendamiseks ka kriminaalkurjategijad. Nad ühinevad sageli ühiselt varguste, avalikkude varguste, röövimiste ja teiste kuritegude toimepanemiseks. Kuriteolised jõugud ja salgad on palju ohtlikumad kui kõige ohtlikumad kriminaalkurjategijad, kes tegelevad üksikult. Juba sellest kõigest jätkuks, et liiduvabariikide kriminaalkoodeksite üldosades spetsiaalselt eristada osavõttu kuriteolise teotsemise erivormina.

Niisuguseks eristamiseks on veel teised alused.

Seda nõuavad ka sotsialistliku seaduslikkuse huvid. Sotsialistliku kriminaalõiguse põhialuseks on see, et ühtki NSVL kodanikku ei või võtta kriminaalvastutusele tegude eest, mida meie seadus ei loe kuriteoks. Osavõtu korral, s. o. kui kuriteo toimepanemisest võtab osa mitu isikut, on tarvis selgesti kindlaks määrata isikute ring, keda võib osalistena võtta vastutusele. Vastasel korral võib juhtuda, et vastu-

tusele võetakse isikud, kel on kõige kaugemad suhted kuriteo toimepanemisega.

Piirates osavõttu kindlate vormidega (kaasaaitajad, kihutajad jt.), kõrvaldab seadus sellega niisuguse võimaluse.

Sotsialistlik seaduslikkus nõuab aga ka, et vastutus kuriteo toimepanemise või sellest osavõtu eest määratakse süü suurusest sõltuvalt. Selleks et kohaldada seda reeglit osavõtu puhul, sätib meie kriminaalseadus, et karistus määratakse igale osalisele olenevalt tema kuriteost osavõtu ulatusest kui ka kuriteo ja sellest osavõtnud isiku ohtlikkusest (VNFSV Kriminaalkoodeksi § 18). Kuriteo raskuse määramisel laseb Nõukogude kohus ennast juhtida iga kord kohtualuse süü raskusest. Kriminaalkoodeks annab osavõttu käsitlevates paragraafides kohtule võimaluse määrata karistuse igale osavõtjale vastavalt tema süüle toimepandud kuriteos.

NSV Liidu kriminaalseadustes ja kõigi liiduvabariikide kriminaalkoodeksites on eriparagraafid, mis kõnelevad kuriteost osavõtust. 1924. a. „Liidu ja liiduvabariikide kriminaalseadusandluse põhialuste“ § 12 kõneleb sellest, et „karistust kohaldatakse kõigile osalistele (kihutajatele, täideviijatele, kaasaaitajatele) olenevalt nende sotsiaalse ohtlikkuse kui ka kuriteost osavõtu määrast“.

Lähtudes sellest neile kohuslikust „Põhialuste“ 12. paragraafist, liiduvabariikide kriminaalkoodeksid, määrates osavõttu, tunnevad selle järgmisi vorme: kihutamist, kuriteo täideviimist, kaasaaitamist ja varjamist.

Meie kriminaalseadused ei maini ühte osavõtu vormi, mis on kaasajal eriti ohtlik, — kuriteo organiseerimist. Kuriteoliste koondiste organisatorite ja juhtide eriline ohtlikkus on küllalt selge ja ei vaja üksikasjalisi selgitusi.

II peatükk.

OSAVÕTU VORMID JA OSALISTE KRIMINAALVASTUTUS.

Mingi teo arvamine osavõtu teatavasse liiki tekitab vahel praktikas raskusi. Osavõtu vormi täpne kindlaksmääramine igal üksikul juhtumil on ülitähtis, et teha kindlaks iga osalise osa toimepandud kuriteos ja õigesti määrata igäuhe kriminaalvastutust. Seejärel on tarvis üksikasjalisemalt peatuda osavõtu iga vormi juures.

Kõigepealt tuleb peatuda kuriteo organiseerimise küsimuse juures ja alles sellejärel vaadelda osavõtu teisi vorme.

1. Organisaatorid.

Kapitalistlikust maailmast ümbritsetud sotsialistliku riigi edu tekitab vihast vastupanu vaenlike olluste poolt, kes tegutsevad fašistlike luurete ülesandel. Nagu näitasid trotskistlike-buhharinlike ja kodanlik-rahvuslike jätiste — fašistlike luurete agentide protsessid, mis kohtust viimasel ajal läbi käisid, on saanud rahvavaenlaste vastupanu põhivormiks vandenõulised organisatsioonid, mis on endile ülesandeks seadnud sotsialistliku korra kuku-

tamise ja kapitalistide ning mõisnikkude võimu uuesti maksmapanemise.

Raskeimate kontrrevolutsiooniliste kuritegude organisaatorite osas esinevad rahva kõige kurjemad vaenlased. „... Kirovi tapmise tõelisteks, otsesteks ja tegelikeks organiseerijaiks ja teiste Keskkomitee liikmete tapmise ettevalmistuse teostajaiks olid Trotski, Zinovjev, Kamenev ja nende kaaslased.“ (ÜK(b) Partei ajalugu. Lühikursus, lk. 341.)

Seepärast on selge, et kõigist osavõtu vormidest on kuriteo organiseerimine, eriti vandenõude organiseerimine kõige ohtlikum, ja mitte juhuslikult ei kasusta rahva kõige kurjemad vaenlased raskeimate kuritegude toimepanemiseks vandenõusid kui tööliste ja talupoegade sotsialistliku riigi vastu võitlemise peavormi.

Seega on tarvis eriliselt peatuda kuritegude organisaatorite vastutuse küsimusel, s. o. niisuguste isikute vastutusel, kes asutasid kuriteolise koondise või koostasid kuriteo toimepanemise kava või juhtisid koondist või kuriteo toimepanemist.

Meie kriminaalseadusandlus näeb ette vastutust igasuguse organiseerimistegevuse eest, mis on suunatud kontrrevolutsiooniliste kuritegude ettevalmistamisele või toimepanemisele, samuti ka osavõtmise eest organisatsioonist, mis on moodustatud kontrrevolutsiooniliste kuritegude ettevalmistamiseks või toimepanemiseks (VNFSV Kriminaalkoodeksi § 58¹¹ ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavad

paragraafid). Eriti nähakse seaduses ette ka „relvas-
tatud jõukude organiseerimine ning osavõtt neist ja
nende poolt organiseeritud kallaletungidest nõu-
kogude ja era-asutistele või üksikuile kodanikele,
rongide kinnipidamisest ja raudteede ning muude
liiklus- ja sidevahendite purustamisest“ (VNFSV
Kriminaalkoodeksi § 59³ ja teiste liiduvabariikide
kriminaalkoodeksite vastavad paragraafid).

Viimaks näevad liiduvabariikide kriminaalkoo-
deksid ette suurendatud vastutuse ükskute kuritegude
organisaatoritele ja juhtijatele. Nii määrab VNFSV
KrK § 59² suurendatud vastutuse massiliste korra-
tuste organiseerijaile ja juhtijaile. VNFSV KrK
§ 62 määrab suurema karistuse maksustamisele või
arvestamisele kuuluvate esemete vastastikusel kokku-
leppel organiseeritud varjamise või nende koguse eba-
õige näitamise organiseerijaile ja juhtijaile. VNFSV
KrK § 129-a kõneleb vastutusest valekooperatiivide
asutamise ja nende tegevuse juhtimise eest.

Üldiselt aga tuleb organisaatorite vastutus mää-
rata kindlaks vastutuse kohta käiva kriminaalseadus-
andluse üldiste sätete kohaselt. Organisaatorid loo-
vad kuriteolise koondise. Nad teavad, et nende koon-
dise liikmed panevad toime kuritegusid, mida kavat-
ses kogu kuriteoline koondis tervikuna. Organisa-
atoritel ja igal organisatsiooni liikmel on üks ühine
kuriteoline siht. Ei ole sugugi tarvis, et organisaator
teaks igast kuriteost, mida üksik organisatsiooni liige
on toime pannud. Selleks ta lõi selle organisatsiooni,
et selle liikmed paneksid toime teatud kuritegusid.

Seepärast peavadki sotsialistliku kriminaalõiguse
vastutuse üldreeglite alusel kuriteoliste koon-
dise organisaatorid ja juhtijad vas-

tutama kõigi kuritegude eest, mida on pannud toime nende poolt organiseeritud ja juhitud kuriteoline jõuk. Näiteks vastutab kontrrevolutsioonilise koondise organisator, kes on rahvavaenlasi koondanud kuriteolisse organisatsiooni, iga kontrrevolutsioonilise kuriteo eest, mille on toime pannud ükskõik kes sellesse organisatsiooni kuulujaist, kuigi ta ei teadnud ühest või teisest neist kuritegudest.

Peab mainima ka kuriteoliste organisatsioonide ja jõukude osavõtjate vastutust. Astudes kuriteolisse organisatsiooni või jõuku, koondub iga ta liige organisatsiooni, et kõik osavõtjad paneksid toime neid kuritegusid, mis tulenevad organisatsiooni või jõugu kuriteolisest sihist. Astudes organisatsiooni, teadis iga liige, et neid kuritegusid panevad toime organisatsiooni või jõugu liikmed, ja soovis, et neid kuritegusid pandaks toime.

Seepärast on täiesti arusaadav, et iga kuriteolisest organisatsioonist või jõugust osavõtja vastutab kõigi kuritegude eest, mida on pannud toime see organisatsioon või jõuk ja mis tulenevad ühisest kuriteolisest sihist, kuigi ta ise ei võtnud kuidagi osa nende kuritegude toimepanemisest ja isegi ei teadnud nende kuritegude toimepanemisest.

Oma kõnes nõukogudevastase „parempoolse trotskistliku bloki“ asjas ütleb A. I. Võšinski, et „kui, ütleme, riisujatesalk tegutseb nii, et ühed ta osalistest põletavad maju, vägistavad naisi, tapavad ja nii edasi ühes kohas, salga teine osa aga teises kohas, siis,

kuigi ühed või teised ei teadnud kuritegudest, mida pani toime mõni ühise salga osa eraldi, — vastutavad nad kõigi kuritegude eest ühiselt täiel määral, kui vaid tõendatakse, et nad nõustusid võtma osa sellest jõugust ühtede või teiste kuritegude toimepanemiseks“.

Muidugi, pannes kehtima iga kuriteolisest organisatsioonist või jõugust osavõtja vastutuse, peab kohus arvestama tema süüümbra ja kuriteolisest organisatsioonist osavõtu määra.

Kuriteolise koondise organiseerimine ei puuduta mitte ainult riiklikkude kuritegude toimepanemist ja ettevalmistamist, vaid ka varguste ja teiste nendesarnaste kuritegude toimepanemist ja ettevalmistamist. Seepärast on vajaline isegi rahvakohtu praktikas eristada osavõttu kuriteolise koondise, kuriteolise organisatsiooni vormis ja osavõttu teistes vormides, milliste vaatlemisele me asumegi. Tarvis on kõigepealt peatuda kihutajail, täideviijail, kaasaaitajail ja varjajail.

2. Kihutajad.

Kihutajaiks nimetatakse isikuid, kes on kallutanud kedagi kuriteo toimepanemisele.

Kihutaja tekitab teises isikus otsustavuse panna toime kuritegu. Tema ise ei võta osa kuriteo täideviimisest. Ta on aga kuriteo osaliseks, sest nimelt tema tegevuse tulemusena (s. o. teise isiku kallutamisega kuriteo toimepanemisele) pani teine isik, s. o. täideviija, kuriteo toime.

Seejuures on ükskõik, missugusel viisil kallutas

kihutaja teise isiku kuriteo toimepanemisele, s. o. kas palvete, ähvarduste, veenmiste, äraostmise jne. abil. Tähtis on see, et ta oli teadlik, et tema tegevuse tagajärjel paneb teine isik toime kuriteo, ja et ta soovis seda, või kuigi ta ei soovinud seda, siiski laskis seda toimuda.

Kihutaja võetakse vastutusele VNFSV KrK § 17 või teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavate paragraafide alusel ja paragraafi alusel, mille rikkumine arvatakse süüks täideviijale (näiteks VNFSV KrK § 17 ja 136 alusel, kui täideviija pani toime kvalifitseeritud tapmise, VNFSV § 17 ja 162 alusel, kui täideviija pani toime varguse). Kuid nii toimitakse, kui täideviija kihutuse tagajärjel tõepoolest pani kuriteo toime, või kuigi ta ei viinud kuritegu lõpule, siis vähemalt katsetas kuriteoga või valmistas ette kuritegu. Kuid on võimalikud ka niisugused juhtumid, kus isik, keda kihutaja kallutas kuriteo toimepanemisele, kihutusest hoolimata ei pannud toime mingit kuriteolist tegelust. Niisugustel juhtudel kõneldakse „ebaõnnestunud kihutamisesest“. Siin muidugi ei või olla juttu osavõtust, sest ei ole olemas teist inimest, kes oleks toime pannud mingi kuriteo. Kuid isik, kes on süüdi ebaõnnestunud kihutamises, on siiski kriminaalselt vastutav, sest ta pani toime ühiskonnaohtliku teo.

Niisugune isik võetakse vastutusele kuriteole ettevalmistamise eest, sest VNFSV § 19 kõneleb otseselt, et ettevalmistamine võib väljenduda „kuriteo toimepanemise tingimuste loomises“. On vaieldamatu, et isik, kes tagajärjetult kihutas, lõi igatahes kuriteo tingimused.

Hoopis teisiti asetatakse küsimus nendel juhtudel, kui keegi kihutas tagajärjetult kontrrevolutsioonilise kuriteo toimepanemisele. Niisugune kihutamine on iseendast kontrrevolutsiooniline kuritegu.

Kihutajat karistatakse osavõtu kriminaalvastutuse üldiste reeglite järgi, s. o. kohus määrab talle karistuse piirides, mis on määratud kindlaks paragraafiga, milline näeb ette täideviija poolt toimepandud kuritegu, võttes seejuures arvesse kihutaja osavõtu määra kuriteost, niisamuti ka ta sotsiaalse ohtlikkuse ja täideviija poolt toimepandud kuriteo ohtlikkuse määra.

Eriti tõstetakse meie kriminaalseadusandluses välja alaealiste kihutamine või ahvatlemine mitmesugustest kuritegudest osavõtmisele. Eriti on sellele küsimusele pühendatud üks 1935. a. 7. aprilli üleliidulise seaduse — Võitlusest alaealiste kuritegevusega — paragraafidest. See paragraaf on iseseisva paragraafina paigutatud kõikide liiduvabariikide kriminaalkodeksitesse.

Alaealiste kihutamine või nende ahvatlemine osavõtule mitmesugustest kuritegudest moodustab iseseisva ja seejuures raske kuriteo, mida karistatakse vangistusega mitte alla 5 aasta.

3. Täideviijad.

Täideviija all mõistetakse kriminaalseaduses isikut, kes vahetult on pannud toime kuriteo. Täideviija teostab ise isiklikult kuriteo või võtab vahetult osa kuriteo teostamisest koos teiste täideviijatega. Teiste sõnadega, võib olla üks täideviija, kuid neid võib olla ka mitu.

Näiteks murdvarguse korral teostab üks sissemurdu, teine tungib lattu ja kannab välja varastatavad asjad, kolmas võtab nad vastu, neljas on valvel ja teeb korraldusi. Kõik need isikud on ühe kuriteo kaastäideviijad.

Kuid sageli paneb täideviija üksinda vahetult kuriteo toime, kuna kaaslane talle ühel või teisel viisil kaasa aitab (üks kihutab, teine meelitab ohvri määratud kohta, kolmas muretseb täideviijale relva, neljas varjab täideviijat pärast kuriteo toimepanemist tema poolt jne.).

4. Kaasaaitajad.

Kaasaaitajateks nimetatakse isikuid, kes oma tegudega — vahendite muretsemisega, takistuste kõrvaldamisega või nõuannetega — abistasid kuriteo toimepanemist.

Kaasaaitaja ei võta otseselt osa kuriteo toimepanemisest. Sellega erineb ta täideviijast. Ta ei võta osa täideviija kallutamisest kuriteo toimepanemisele ja sellega erineb ta kihutajast. Kuid oma tegudega, mis on sooritatud enne kuriteo lõpetamist, aitab ta kaasa kuriteo toimepanemisele. See kaasaaitamine võib väljenduda mitmekesistes vormides — täideviija varustamises relvaga, mürgiga jms. või takistuste kõrvaldamises (näiteks kaasaaitaja eemaldab mingi ettekäände all kuriteo toimepanemise ajaks korterinaabrid või kannatanu) või juhatuste ja nõuannete näol.

Kaasaaitaja teod on tahtlikud teod. Kaasaaitaja on teadlik, et tema teod aitavad kaasa vastava

kuriteo toimepanemisele. Ta soovib või laseb nii toimuda, et kuritegu, millele ta aitab kaasa, pannakse toime.

Kaasaaitajad vastutavad selle kuriteo eest, mille pani toime täideviija. Mis puutub kaasaaitaja karistamisse, siis ei tunne meie seadus kohuslikku karistuse kergendamist kaasaaitajale. Kohus määrab talle karistuse nendes piirides, mis on määratud täideviija poolt toimepandud kuriteo eest. Kohus arvestab seejuures kaasaaitaja osavõtu määra toimepandud kuriteos, niisamuti ka kaasaaitaja ühiskondlikku ohtlikkust ja täideviija poolt toimepandud kuriteo ühiskondlikku ohtlikkust.

Ebaõnnestunud kaasaaitamist käsitatakse niisamuti nagu ebaõnnestunud kihutamistki. Kui kaasaaitaja abist hoolimata täideviija ei pannud kuritegu toime, siis võib kaasaaitajat võtta kriminaalvastutusele kuriteo toimepanemise ettevalmistamise eest VNFSV KrK § 19 kohaselt.

5. Varjajad.

Varjajateks on isikud, kes varjavad kurjategijat, kuriteo jälgi või kuriteo läbi saadut.

Kehtivad kriminaalseadused arvavad varjamise kaasaaitamise hulka. VNFSV KrK § 17 on otseselt üteldud: „Kaasaaitajateks loetakse isikuid, kes aitasid kaasa nõuannetega, juhatustega, kuriteo toimepanemise vahendite muretsemisega ja takistuste kõrvaldamisega kuriteo teostamisele või kurjategija või kuriteo jälgede varjamisele.“

Seadus peab siin silmas vaid nii-

sugust varjamist, mida oli lubatud täideviijale enne kuriteo toimepanemist viimase poolt. Niisugune varjamine on tõepoolest osavõtuks kuriteo toimepanemisest, sest et pannes toime kuritegu, arvestab täideviija, et temale aidatakse kaasa varjamise kujul. Säärane varjamine on seega kuriteo toimepanemisele kaasaaitamine, s. o. osavõtt kuriteo toimepanemisest. Teisiti tuleb suhtuda varjamisele, mida ei ole varem lubatud. Niisugust varjamist tavatsetakse arvata niinimetatud kuriteo soodustamise hulka (vaata allpool).

Varjamine võib väljenduda kurjategija enda varjamise (näiteks varjaja varjab kurjategijat enda juures kodus) või kuriteo jälgede varjamise (näiteks varjaja peidab enda juurde kurjategija vereplekkidega rõivad) või kuriteo läbi saadud varjamise (näiteks varastatud asjad).

Varjamine väljendub alati mingeis aktiivseis tegudes, sest varjaja peab midagi tegema, ette võtma, et varjata kurjategijat, kuriteo jälgi või kuriteo läbi saadut.

Sellega, s. o. oma aktiivse iseloomuga erineb varjamine mitteteatamisest, mis toimub tegevusetuse läbi (vaata allpool).

Varjaja vastutab oma tegude eest samade reeglite järgi nagu kaasaaitajagi (VNFSV KrK § 18 ja teiste liiduvabariikide kriminaalkoodeksite vastavad paragraafid).

6. Võimaldajad.

Võimaldamiseks peetakse kuriteo toimepanemise mittetakistamist isiku

poolt, kes võis ise võtta tarvitusele vajalisi abinõusid kuriteo vältimiseks, kuid ei teinud seda.

VNFSV kriminaalseadusandlus ei kõnele midagi võimaldamisest. Kuid kohtupraktika tõstab võimaldamise esile kui osavõtu vormi.

On vaieldamatu, et tädeviijale ette lubatud võimaldamine loob ühe tingimusest, mis aitab kaasa kuriteo toimepanemisele, ja sellepärast on see kuriteo toimepanemisest osavõtt.

Näiteks saab vanglaülem teada vahialuse põgenemise ettevalmistamisest. Selle asemel et võtta tarvitusele vajalisi abinõusid põgenemise vältimiseks, lubab ta vahialusele mitte võtta tarvitusele mingeid abinõusid ja tõepoolest jälgibki rahulikult, kuidas vahialune põgeneb.

Niisugust võimaldamist karistatakse osaliste vastutuse üldiste reeglite järgi.

Kas esineb kuriteost osavõtuna varem mittelubatud võimaldamine? Reeglipäraselt on niisugune võimaldamine, kui ta pannakse toime ametiisiku poolt, iseseisev ametialane kuritegu (võimutegevusetus — VNFSV KrK § 111). Kui ametiisik teadlikult võimaldab kontrrevolutsioonilise kuriteo toimepanemist, siis on ta süüdi selle kontrrevolutsioonilise kuriteo toimepanemises.

VNFSV Ülemkohtu seletuse järgi 28. maist 1938. a. kohaldatakse 1932. a. 7. augusti seadust mitte ainult riigiomandi otseste varaste ja raiskajate suhtes, vaid ka nende isikute suhtes, kes „oma tegevusega ja juhtimise ning järelevalve nõrkusega aitasid kaasa ja võimaldasid nende kuritegude toimumist“.

Samas Ülemkohtu seletuses tähendatakse, et arve-

pidamisaparaadi ametiisikud ja kooperatiivsete keskuste juhataste töötajad, kes ei ole tarvitusele võtnud vajalisi abinõusid raiskamiste vältimiseks, võetakse vastutusele VNFSV KrK § 109 ja teiste liiduvabriikide kriminaalkoodeksite vastavate paragraafide järgi, aga eriti kurjaloomulistel juhtumitel kooperatiivse omandi kaitseks seatud abinõude ilmselt tarvitusele võtmata jätmise korral võetakse nad vastutusele 1932. a. 7. augusti seaduse järgi ühisel alusel süüdlastega vahenditus riisumises ja raiskamises.

7. Osaliste vastutus täideviija poolt toimepandud tegude eest.

Selleks, et määrata kõigi osaliste vastutust, on tarvis määrata kindlaks, missuguse kuriteo pani toime täideviija. Kriminaalkoodeksi sellesama paragraafi järgi, mis näeb ette täideviija poolt toimepandud kuritegu, vastutavad ka ta kaaslased.

Osalistes vastutavad seejuures nende asjaolude eest, mis teevad täideviija poolt toimepandud kuriteo raskemaks, muidugi, kui nad nägid ette, et need asjaolud võivad saabuda, ja võimaldasid nende saabumist (näiteks leppinud kokku lihtvarguse suhtes, teostas täideviija varguse riigilaos). Ja vastupidi, kui kuriteo toimepanemisel tekkisid asjaolud, mis tegid kuriteo vähem ohtlikuks (näiteks kavatseti vargust sisse-murdmisega, teostati aga lihtvargus), siis vastutavad osalistes ainult selle eest, mis täideviija tegelikult tegi (s. o. lihtvarguse eest).

Teisiti asetatakse küsimus asjaolude suhtes, mis käivad täideviija enda isiku kohta. Siin võib olla mitmesuguseid juhtumeid. Nii, kui need asjaolud (näiteks omakasupüüd tapmise juures) kõnelevad kurjategija erilisest ohtlikkusest, siis, kuigi osalistel ei olnud omakasupüüdu, vastutavad nad siiski omakasupüüulise tapmise eest, muidugi, kui nad teadsid täideviija omakasupüüu olemasolust ja see ei hoidnud neid tagasi tapmisest osavõtust.

Kuid võib ka leiduda niisuguseid täideviija isikusse puutuvaid asjaolusid, mida pannakse süüks ainult täideviijale ja millede eest ta kaaslased ei saa kanda vastutust. Nii näiteks suurendab korduv vargus VNFSV KrK § 162 p. „b“ kohaselt varga vastutust. Kuid osalised ei vastuta selle asjaolu eest ja kannavad vastutust osavõtu eest lihtvarguses VNFSV KrK § 162 p. „a“ alusel.

Eriliselt on tarvis peatuda nendel juhtudel, kui täideviija paneb toime mitte selle kuriteo, mida kavatsesid osalised, vaid kuriteo, mille toimepanemist nad ei näinud ette. Näiteks kavatsesid osalised panna toime varguse, kuid täideviija ei piirdunud vargusega, vaid tappis varguse toimepanemise ajal riisunud asja valdaja või isiku, kes juhtumisi märkas varast. Niisugusel juhtumil kõneldakse täideviija „ekstsessist“. Niisuguse täideviija „ekstsessi“ eest ei vastuta osalised, kui nad seda ette ei näinud.

8. Osavõtt ametialastest kuritegudest.

Erilist mainimist väärib küsimus eraisikute osavõtu võimalusest ametialase kuriteo toimepanemisel. Kas võib eraisik, kes aitab kaasa ametiisikule ameti-

alase kuriteo toimepanemisel, kanda vastutust sellest kuriteost osavõtu eest? Sellele küsimusele tuleb vastata jaatavalt.

Nii näiteks omastas kooperatiivse organisatsiooni volinik N. 10 000 rubla kooperatiivi raha. Ta jutustas sellest oma sõbrale, kes, teades rahasummade kuriteolist päritolu, raiskab nad ühes temaga.

Eraisik aitab ametiisikule kaasa kuriteo toimepanemisel, näeb ette, et tema tegevuse tagajärjel pannakse toime ametialane kuritegu, soovib, et niisugune kuritegu pandaks toime, või laseb sellist kuritegu sooritada. Seepärast ei ole mingit alust mitte pidada kuriteoks eraisiku osavõttu ametialase kuriteo toimepanemisest.

9. Osavõtt sõjaväelistest kuritegudest.

Sama puutub eraisiku osavõttu sõjaväeliste kuritegude toimepanemisest. VNFSV KrK § 193¹ märkus 2 sätib otseselt, et osavõtt sõjaväelisest kuriteost isikute poolt, kes ei ole sõjaväeteenistuses või sõjaväeteenistuskohuslased, toob kaasa vastutuse peatüki järgi „Sõjaväelised kuriteod“.

10. Osaliste vastutus täideviija vabatahtlikul loobumisel.

Lõpuks on tarvis peatuda osaliste vastutuse küsimusel juhul, kui täideviija vabatahtlikult loobub kuriteo toimepanemisest, niisamuti ka juhul, kui üks osalistest vabatahtlikult loobub edaspidisest kuriteost osavõttust.

Kui täideviija vabatahtlikult loobus kuriteo toimepanemisest, siis vastutab ta üldiste reeglite järgi (VNFSV KrK § 19) ainult nende kuritegude eest, mis ta tegelikult on toime pannud (näiteks vastutab täideviija, kes keeldub osaliste poolt kavatsetud mürgitamise teostamisest, kui ta hoidis mürki, ebaseadusliku mürgi hoidmise eest VNFSV KrK § 179 alusel). Kuid täideviija vabatahtlik loobumine kuriteo toimepanemisest ei vabasta vastutusest ta kaaslasid ja neid võib võtta vastutusele kuriteo toimepanemise ettevalmistamise eest VNFSV KrK § 19 alusel.

Kui aga mõni osalistest loobus vabatahtlikult edasisest osavõtust kuriteo toimepanemises, siis, kui ta oma tegudega ära hoidis kuriteo lõpuleviimise, ei vastuta ta nende kuritegude eest, mis pani toime täideviija. Kui aga kuriteo osavõtust vabatahtlikult loobunud ei õnnestunud ära hoida kuriteo lõpuleviimist, siis vastutab ta kõigi täideviija poolt toime pandud kuriteoliste tegude eest. Muidugi võib kohus, määrates karistust niisugusele osalisele, võtta arvesse ta vabatahtliku keeldumise tõsiasja ja sellekohaselt määrata talle karistuse.

III peatükk.

KURITEO SOODUSTAMINE.

Pärast seda kui kuritegu on toime pandud, on muidugi võimatu sellest osa võtta. Kuid asuda ühte või teise suhtesse kuriteoga, sooritada seoses kuriteoga ühtesid või teisi tegusid, mis on suunatud kuriteo varjamisele, see on võimalik. Niisuguste tegude hulka kuuluvad kurjategija, kuriteo jälgede või kuriteo läbi saadu varjamine (kui seda varjamine ei olnud

varem lubatud) ja mitteteatamine (ka varem mitte lubatud). Niisugustel juhtudel kõneldakse harilikult kuriteo soodustamisest.

Peatume eraldi kummalgi nendest kahest soodustamise vormist.

1. Varjamine.

Kurjategija, kuriteo jälgede või kuriteo läbi saadu varjamine on kõikides liiduvabariikides kehtivate kriminaalseaduste järgi — välja arvatud Ukraina NSV KrK ja Gruusia NSV KrK — kaasaaitamine.

Ukraina NSV KrK eristab varjamist, mis on kaasaaitamiseks kuriteo teostamisele (s. o. varem lubatud), ja varjamist, mis ei ole niisugune kaasaaitamine (s. o. mitte varem lubatud).

Varem lubatud varjamise näiteks on lubamine isikule, kes kavatseb varastada asjad laost, võtta kohe pärast varguse toimepanemist varastatud asjad ja matta nad oma õues maa sisse.

Varem mittelubatud varjamise näiteks on juhtum, kui üks vargale tuttavatest isikutest nõustub peitma enda juures varga poolt varastatud asjad.

Esimesel juhtumil, kui isik sellepärast otsustaski võtta ette varguse, et ta oli kindel, et tal aidatakse varjata riisutut, — oli lubatud varjamine üheks kuriteo toimepanemise eelduseks. Teisel juhtumil pandi kuritegu toime ilma kavatsuseta pöörduda kellegi poole abisaamiseks varastatud asja varjamiseks. Tarvidus asjade varjamise järele tekkis alles pärast kuriteo toimepanemist. Varjamine ei olnud sel juhtumil kuriteo toimepanemise eelduseks.

Ukraina NSV KrK kohaselt järgneb viimasele var-

jamise liigile karistus ainult juhtudel, mis on eriti ette nähtud seaduses ja KrK eriparagraafis (UNSV KrK § 19), kus kõneldakse, et varjamine, mis ei olnud kuriteo teostamisele kaasaaitamine, toob endaga kaasa kriminaalvastutuse ainult juhtudel, kui kuriteo eest, mille suhtes on toimunud varjamine, võib määrata vabaduskaotuse tähtajaga üle ühe aasta või seaduses on määratud kindlaks vabaduskaotus mitte alla kuue kuu.

Gruusia NSV KrK peab varem mittelubatud varjamist iseseisvaks kuriteoks, mille eest nähakse ette vabaduskaotus kuni 5 aastani.

Kehtivad kriminaalseadused neis liiduvabariikides, millede kriminaalkodeksid arvavad varjamise kaasaaitamise hulka, ei kõrvalda võimalust varem mittelubatud varjamist arvata kuriteo soodustamise hulka.

Vastutus varjamise eest tuleb VNFSV KrK ja teiste liiduvabariikide kriminaalkodeksite järgi (välja arvatud Ukraina NSV KrK ja Gruusia NSV KrK) otsustada osavõtu vastutuse üldiste reeglite järgi (VNFSV KrK § 18).

2. Mitteteatamine.

Mitteteatamine seisab selles, et isik, kes teab valmistusel olevast või juba toimepandud kuriteost, ei teata sellest võimuorganitele.

Võimaldamisest erineb mitteteatamine sellega, et võimaldaja võib ise võtta tarvitusele vajalikke abinõusid kuriteo ärahoidmiseks, ei võta aga neid tarvitusele, mitteteataja aga peab selleks pöörduma võimuorganite poole, kuid ei tee seda.

Varjamise ja mitteteatamise vahe seisab järgmises.

Varjaja peab tahtlikult midagi tegema kurjategija või kuriteo jälgede varjamiseks õigusemõistmise eest. Mitteteatamise olemus seisab selles, et keegi, teades mingi kuriteo toimepanemisest, ei teata temast vastavatele võimuorganitele (miilitsale, kriminaaljälitamisorganitele, SiseRK-le, prokuratuurile). Teiste sõnades, varjamine eeldab teatud aktiivsust varjaja poolt toimepandud kuriteo suhtes.

Nii näiteks matab varjaja maha kellegi poolt varastatud asjad, võtab enda juurde kurjategija, riie- tab ta ümber ja nimetab teda enda juurde sõitnud sugulaseks jne.

Mitteteatamine väljendub aga isiku passiivses suhtumises toimepandud kuriteole.

Liiduvabariikide kriminaalkoodeksid mainivad mitteteatamist, arvamata seda kuriteo toimepanemisest osavõtuks. See on tingimata õige, sest tädeviijale mittelubatud mitteteatamine ei ole üheks toimepandud kuriteo eelduseks. Teisiti on asi neil juhtumitel, kui mitteteataja oli teadlik valmistusel olevast kuriteost ja andis tädeviijale lubaduse kuritegu mitte üles anda. Sel korral lähtus tädeviija sellest, ta arvestas seda ja see oli üheks tema poolt toimepandava kuriteo eelduseks. Niisugusel juhtumil võib mitteteatamist arvata kaasaitamise hulka.

Mitteteatamist karistatakse ainult neil juhtumel, kui see on Kriminaalkoodeksi Eriosas eriliselt märgitud. Nii näiteks karistatakse kõiki valmistusel oleva või toimepandud kontrrevolutsioonilise kuriteo mitte-

teatamise juhtumeid (VNFSV KrK § 58¹²). Karistuseks mitteteatamise eest on sel juhtumil vabaduskaotus mitte alla 6 kuu. Mitteteatamist karistatakse ka, kui on tegu niisuguste NSVL-le eriti ohtlike kuritegudega valitsemiskorra vastu, nagu on masilised korratud, mis on ette nähtud VNFSV KrK § 59², banditism (VNFSV KrK § 59³) ja valeraha-tegemine (VNFSV KrK § 59⁸). Paragraaf 59¹³ kohaselt järgneb mitteteatamisele vastutus vabaduskaotuse näol kuni ühe aastani.

Eriliselt kõneleb vastutusest mitteteatamise eest seadus kodumaa reetmise kohta. Nii langevad sõjaväelase välismaale põgenemise või lendamise korral tema täisealised perekonnaliikmed, kui nad millegagi aitasid kaasa valmistusel olevale või toimepandud reetmisele või kui nad kas või ainult teadsid sellest, aga ei teatanud sellest võimudele, karistuse alla vabaduskaotusega viiest kuni kümne aastani ühes kogu vara konfiskeerimisega (VNFSV KrK § 58^{1v}). Sõjaväelase poolt aga mitteteatamine valmistusel olevast või toimepandud reetmisest toob kaasa vabaduskaotuse kümneks aastaks (VNFSV § 58^{1g}). Valmistusel olevast või toimepandud reetmisest mitteteatamist jälitatakse, kui mitteteatajateks on teised kodanikud, VNFSV KrK § 58¹² järgi.

VNFSV Ülemkohtu Presiidiumi määruse kohaselt 27. juunist 1933. a. karistatakse sotsialistliku omandi riisumisest mitteteatamist niisamuti nagu kontrrevolutsioonilisest kuriteost mitteteatamist, s. o. peetakse seda VNFSV KrK § 58¹² rikkumiseks. See järeldub ka NSVL Konstitutsiooni 131. paragraafi mõttest, mis arvab sotsialistliku omandi riisujaid rahvavaenlaste hulka.

SISUKORD.

	Lk.
I ptk. Kuriteost osavõtu üldmõiste	3
II ptk. Osavõtu vormid ja osaliste kriminaalvastutus	6
1. Organisaatorid	6
2. Kihutajad	10
3. Täideviijad	12
4. Kaasaaitajad	13
5. Varjajad	14
6. Võimaldajad	15
7. Osaliste vastutus täideviija poolt toimepandud tegude eest	17
8. Osavõtt ametialastest kuritegudest	18
9. Osavõtt sõjaväelistest kuritegudest	19
10. Osaliste vastutus täideviija vabatahtlikul loobumisel	19
III ptk. Kuriteo soodustamine	20
1. Varjamine	21
2. Mitteteatamine	22

A-11726

**„RAHVAKOHTUNIKU JA RAHVAKAASISTUJA
BIBLIOTEEGIS“ ILMUVAID TEOSEID:**

Tšeltsov: Kohtu alla andmine.

Koževnikov: Kriminaalasjade alluvus.

Lapte: Kuriteo koosseis ja kriminaalasjade kvalifikatsioon.

Arsenjev: Kohtuistung kriminaalasjades.

Koževnikov: Kriminaalkohtu otsus.

Menšagin: Kuriteod võimuorganite vastu.

Durmanov: Karistatuse aegumine ja kustumine.

Lapšina: Abort.

Abramov: Kohtuotsus tsiviilasjades.

„ Kohtuistung tsiviilasjades.

„ Hagi aegumine.

Reichel: Alimentide asjad.

Tšikvadze: Huligaansus.

„ Võitlus spekulatsiooniga.

Kleinman: Kohtu otsuste ja määruste peale edasikaebamine
ja protestimine tsiviilasjus.

Jt. jt.

HIND 1 RUBLA